

УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК 4К НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В НУШ

Кириленко Ольга Сергіївна, магістрантка
факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

***Анотація.** Дослідження присвячене проблемі визначення умов формування навичок 4К на уроках читання в НУШ. Проаналізовано компоненти, що становлять означену модель (креативність, критичне мислення, кооперація та комунікативні навички). Закцентовано увагу на практичних аспектах формування навичок 4К на уроках читання.*

Ключові слова: умови, формування, навичка, креативність, критичне мислення, кооперація, комунікація, 4К навички.

Вступ. Основною метою Нової української школи є розвиток ключових компетентностей. На сучасному етапі розвитку освіти велика увага приділяється формуванню навичок 4К (креативність, критичне мислення, кооперація та комунікативні навички). Якщо вчасно сформувати у дитини ці навички, то у майбутньому вона стане успішною, впевненою в собі особистістю. Розвиток навичок 4К позитивно впливає на формування таких рис характеру дитини: адаптивність, наполегливість, лідерство, ініціативність.

Мета статті полягає у розкритті умов формування навичок 4К на уроках читання в НУШ.

Матеріали і методи дослідження. В основі нашого дослідження здобутки таких учених: В.О. Моляка, В.М. Дружиніна, Д.Б. Богоявленської, С.О. Сисоєвої, М.А. Холодної, К.Р. Поппера, П. Ленсіоні, К.Д. Ушинського, Дж. Гілфорда та ін. У дослідженні ми використовували такий метод, як аналіз наукових джерел.

Результати дослідження. Проаналізувавши досвід Гонконгу, Японії, Південна Кореї і Сінгапура дослідники виокремили такі ключові напрямки освіти: креативність, критичне мислення, кооперація та комунікативні навички.

Ці напрямки зазначені у програмі освітнього альянсу «Партнерство з навчання у XXI столітті». Коротко охарактеризуємо кожен складову цієї формули нижче. Креативне мислення – це здатність бачити принципові нові підходи до вирішення проблем.

Відобразимо структуру креативного мислення (за Б. Лукасом):

1. Зацікавленість – це активний інтерес до завдання, задачі.
2. Генерація ідей – це робота уяви, фантазії
3. Розвиток запропонованої ідеї – вміння оцінювати слабкі і сильні сторони, вміння швидко перебудовувати свою діяльність в умовах, що постійно змінюються [7].

Важливою умовою формування креативного мислення є поєднання всіх цих структур, їхня єдність. Ще однією умовою творчості і креативності є наявність у дитини фундаментальних знань.

Креативність – це навчання через розв’язання кейсів [4]. Наприклад, на уроці читання дітям пропонується завдання створити казку з асоціативного ряду, який вони створили, а потім розіграти її в ролях. Креативне мислення часто проявляється під час створення учнями навчальних проєктів.

Умови розвитку креативності на уроках читання в НУШ:

1. Сприятлива емоційна атмосфера на уроці.
2. Руйнування стереотипів.
3. Імпровізація.
4. Рольова гра [4].

Розглянемо наступну складову навичок 4К – критичне мислення.

Критичне мислення – це мислення, що формується через помилки. (за К. Поппером).

Складові критичного мислення:

1. Аналіз.
2. Оцінка фактів.
3. Аргументація.
4. Виведення гіпотез.

5. Саморегуляція і корекція [7].

Критичне мислення пов'язане з досвідом дитини, з когнітивним розвитком. Критичне мислення розвивається, коли вчитель створює навчальну ситуацію і стимулює діяльність учнів, а діти самостійно здобувають ці знання. Під час роботи частіше ставте учням запитання: «Що ти почув?», «Чи цікаво тобі?».

План та хронометраж уроку на розвиток критичного мислення:

1. Організація класу – підготовка класу до уроку, привітання.
2. Виклик – це те, що ми пропонуємо дитині швидко, перевірка опорних знань. Він має бути нескладним.
3. Осмислення – це етап, на якому ми повинні навчити учнів здобувати знання самостійно.
4. Рефлексія – перевірка емоцій, зворотній зв'язок.
5. Домашнє завдання [4].

Командна робота – вміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми та командами. Учителю важливо навчитися правильно об'єднувати дітей в команду і регулярно змінювати їх склад.

Навичка має таку структуру:

1. Прийняття загальних цілей.
2. Соціальна взаємодія.
3. Виконання зобов'язань.

Під час кооперації формуються:

- вміння звертатися по допомогу;
- вміння погоджуватись з думкою інших;
- вміння оцінювати свій вклад в роботу;
- вміння оцінювати загальний результат, як власний [7].

Головний девіз командної роботи: «Не хтось один помилився, а помилилась уся команда». Перед початком обговорення, потрібно нагадати учням правила роботи в команді:

1. Висловлюватися по черзі.

2. Розглядати всі надані пропозиції.
3. Не давати коментарів, які можуть образити.
4. Злагоджено розподілити роботу.
5. Спочатку звертатися за допомогою лише до членів команди, а потім – до інших.
6. За згодою закріплювати обов'язки [7].

Переваги командної роботи (за Патріком Ленсіоні):

- 1 Почуття внутрішнього комфорту.
2. Уміння просити про допомогу.
3. Визнавати помилки.
4. Прийняття ризиків.
5. Надання зворотного зв'язку

Недоліки:

1. Відсутність довіри.
2. Страх конфлікту.
3. Нестача прихильностей до взятих на себе зобов'язань.
4. Уникнення підзвітності.
5. Байдужість до результатів [4].

На уроках читання в Новій українській школі доцільно використовувати такі стратегії розвитку критичного мовлення:

1. «Круглий Робін». Учитель ставить запитання, яке потребує обговорення в групі і має багато можливих відповідей. Спочатку, на нього відповідає перший учень, потім наступний і так по колу, до того часу поки всі учні не висловляться.

2. «Рожевий олівець». Учні передають олівець по колу та висловлюються з певного питання по черзі. Говорить лише той учень у руках якого є олівець.

3. «Круглий стіл». Ця стратегія передбачає обмін думками по черзі. Учні мають один аркуш паперу і олівець. Діти по черзі передають аркуш по колу і записують на ньому свої думки.

4. «Ручки на середину». Учень, який почав обговорювати проблему, кладе ручку на середину столу та висловлює свою думку. Наступний учень теж кладе свою ручку на середину столу і теж висловлюється. Після того, як всі учні поклали ручки на середину столу, перший учень може взяти ручку із середини столу і продовжити обговорення, а за ним всі інші. Вкінці дискусії на столі не повинно залишитися ручок.

5. «Естафета». Можна структурувати завдання таким чином, щоб кожному учаснику групи було призначено певну частину від нього [3].

Слід запам'ятати, що унікальність кожної дитини в команді має бути рівнозначною.

Комунікативні навички – це здатність учнів задавати запитання і відповідати на них зрозуміло. Ці навички найкраще формуються під час командної роботи.

Структура навички:

1. Готовність до комунікації – відсутність страху.
2. Адаптація – вміння підбирати комунікацію, відповідно до інтересів співрозмовників.
3. Переконлива комунікація – здатність використовувати вербальні і невербальні техніки для досягнення мети комунікації.

Під час комунікації у дітей формуються такі вміння:

- уміння проєктувати результати комунікації;
- уміння чітко усвідомлювати рівень тих із ким спілкуєшся;
- уміння активно слухати;
- уміння критично оцінювати почуте, прочитане [7].

Отже, на розвиток навичок 4К впливає:

1. Середовище, в якому навчаються учні.
2. Навчання на прикладі дорослих (прикладом є досвід Альберта Бандури).
3. Комбінація типів інтелекту (за теорією множинного інтелекту Г. Гарднера).

4. Шаблонне мислення.

5. Здатність до самоорганізації [7].

Під час проходження виробничо-педагогічної практики в 3 класі за новим стандартом початкової освіти «Нова Українська Школа», ми звернулися до досвіду роботи учителів-практиків, аби з'ясувати рівень їхньої підготовленості та зацікавленості у формуванні навичок 4К. У процесі анкетування, підготовленого та розробленого нами, ми виявили, що найчастіше учителями використовуються для розвитку навичок 4К на уроках читання такі вправи: читання в парах і робота над деформованим планом до тексту. На нашу думку, цього замало для створення ефективних умов формування навичок 4К. Тому, для самостійного проведення уроків читання в 3 класі, використовували такі вправи, що сприяють розвитку креативного мислення:

1) «Аукціон запитань». Діти ставлять запитання один одному, пара-парі, група-групі. Потім колективно з'ясовують, яке і чие запитання було найцікавішим.

2) Різні види переказів (стислий переказ, переказ у парі, переказ із власним продовженням, творчий переказ).

3) Гра «Фантазія». Учні фантазують, якими епізодами вони б доповнили твір, якщо б його змінили [5].

Для розвитку комунікативних навичок давали учням такі завдання:

1) знайди, прочитай частину тексту, де автор передає своє ставлення до зображуваного;

2) прочитай і перебудуй деформований план відповідно до тексту;

3) прочитай текст і розмісти готові заголовки до поділеного на частини тексту;

4) прочитай і добери уривки з тексту до ілюстрацій;

5) прочитай частину тексту і подумай, про яку рису характеру персонажа говориться в ній;

6) прочитай і добери до кожної частини оповідання прислів'я [1].

Для розвитку критичного мислення – такі вправи:

- 1) Читання в парах.
- 2) Читання з визначення опорних слів.
- 3) Читання з маркуванням.
- 4) «Тонкі» та «товсті» запитання [8].

Для командної роботи:

- 1) Обмін партнерами.
- 2) Результати іншого.
- 3) Ротація.
- 4) Переможець [2].

Висновки. Отже, навички 4К – одна з ґрунтовних позицій розвитку освіти в ХХІ столітті. Розвиток навичок 4К на уроках читання є важливою ланкою навчального процесу. Їхня сформованість дозволить дитині стати впевненішою, компетентнішою, усвідомити свою унікальність. Це можливо лише тоді, коли для учня будуть створені сприятливі умови навчання. Серед найважливіших умов, як показало дослідження, є обізнаність та зацікавленість учителя, організація ефективного освітнього простору для самореалізації та розкриття креативності учнів. Зорієнтованість педагога на самостійну, творчу, критично мислячу особистість здобувача освіти, здатного ефективно комунікувати та продуктивно працювати в колективі. Та, загалом, використання багатомірного потенціалу уроків читання для формування навичок 4К в НУШ. Отже, мети нашого дослідження досягнуто.

Abstract. The research is devoted to the problem of determining the conditions for the formation of 4K skills in reading lessons in NUS. The components that make up the defined model (creativity, critical thinking, cooperation and communication skills) are analyzed. Emphasis is placed on the practical aspects of 4K skills development in reading lessons

Key words: conditions, formation, skill, creativity, critical thinking, cooperation, communication, 4K skills.

ДЖЕРЕЛА

1. Види вправ з розвитку мовлення молодших школярів на уроках читання. URL:https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/3c0a65635a2ac68b4c43b89421216c37_0.html (дата звернення: 11. 12. 2020).
2. Двадцять інтерактивних методів викладання. URL:<https://osvitanova.com.ua/posts/3286-20-interaktyvnykh-metodiv-vykladannia> (дата звернення: 12. 12. 2020).
3. Групова робота. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Q3XCnz1Wvms> (дата звернення: 11. 12. 2020).
4. Довгаль О. Навички 4К у проєктній діяльності школярів: *вебінар*. URL:<https://naurok.com.ua/post/navichki-4k-ta-proekti-strategi-roboti> (дата звернення: 12. 12. 2020).
5. Збірка цікавих вправ та дидактичних ігор з читання. URL:<https://vseosvita.ua/library/zbirka-cikavih-vprav-ta-didakticnih-igor-z-citanna-4159.html> (дата звернення: 11. 12. 2020).
6. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс]. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Матвієнко Ю. PRO. Навички 4К. Основи: *вебінар*. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=OVx51R5xb4A> (дата звернення: 12. 12. 2020).
8. Пометун. О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). URL: <https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/> (дата звернення: 11.12.2020).